

nyet ejt. A szive fáj, de mit tehet ő róla, hogy az élet gonoszkodások közt ér véget és a szív végletek között hanyódik. A végén igazán szeretne jobb lenni, de hát ehhez mindig késő van. És csak a részvéte marad a szegényeké.

Mondjanak, amit akarnak, akik társadalmilag ítélkeznek, igazuk van. Mégis az élet ilyen és az író, ki ezt el tudja mondani és szívének egész melegét tudja önteni és bűnbánóan eljut csaknem az önvallomásig, nemcsak művész, de ember is. És ez a legtöbb, amit elmondhatunk az emberiség elállatiasodásának korszakában.

És ez az *ember*, aki egy tizives kötetten át szól hozzánk, mestere a tollnak. Egy anekdotányi történetet is levegő jár át a szavai nyomán, élet támad körülötte, iz, illat és derű.

A kis cseléd sorsa gyakran foglalkoztatja. Bródy Sándor óta a polgári írók lelkiismerete ott ébred az elsősorban a konyhaküszöbön. És aki ezt bevallja, igazat vall be. A polgári élet keretei között a szociális elnyomottság a környezet közvetlenségében legszembetűnőbben itt jelentkezik. És Hunyady a polgári irodalom legtisztességesebb hagyományaihoz nyúl, amikor foglalkoztatja a cselédsors. *Havasi levegő* című elbeszélése elmondja annak a cselédlánynak a történetét, aki tüdővészben pusztul el egy tudószanatóriumban, ahol éppen azt a baroneszt gyógyítják ki, aki mellett ő szolgálatot teljesít. A szembeállítás megdöbbentő, a szeretet, a részvét itt is a kiscselédé az író részéről. És ha itt nem is az író az, aki a lelkiismeret szavainak hangot ad, talál erre egy főorvost, de ennél is későn szólal meg az emberi szolidaritás hangja, amikor már segíteni nem lehet.

Csodálatos Hunyadynál ez az írói felismerés a lelkiismeret késői megnyilatkozásáról. Mintha kimondhatatlanul példázná ezzel, hogy emberek vagyunk mindannyian, nem is rosszak, tele vagyunk jószándékkal egymás iránt, szeretni is tudjuk egymást, de valami közöttünk áll, ami mindig megakadályozza, hogy olyanok legyünk, amilyenek eredeti adottságaink folytán lenni szeretnénk.

Elolvassuk Hunyady történeteit és érezzük, hogy a baj mindig onnan ered, hogy az egyik gazdag, a másik szegény, az egyik ur, a másik paraszt. És az osztályok egymásmellettségében is az emberek egymástól mégis oly messze vannak, hogy a szeretet is későn ér hozzájuk, s legtöbbször soha.

Ujvári László

BALINT GYÖRGY BEMUTATKOZÓ DOLGOZATÁNAK (Az idő rabságában) megjelenése nem volt meglepetésszerű, személyi vonatkozásain túl is időszzerű volt, tárgyánál és írójának e világgal szembenálló atitűdjénél fogva is. E nyulánk fiatalember közel egy évtizedes munkássága észrevehető hatással volt az irodalomra, legalább is arra az irodalomra, amely a haladó intellektus züllésre hajlamos képességeit igyekszik fékentartani. Eféle vállalkozás mindig rokonszenves volt, ha nem is a társadalom kiszolgálói, de annál inkább, egy új gazdasági és szellemi rend előkészítői előtt. Józan belátása, irónikus szemlélete és komoly állásfoglalása az emberiség általános kérdéseiben mindig túl lépték azt a határt, ami napjainkban megalázó keretek között tartja a kritikai szellemet. „Kötetemben,“ — írja dolgozatának elején, — „nincsenek bizalmas vallomások magánügyekről, bár elismerem, így érdekesebb vagy legalább is izgalmasabb lenne. Valahol a „magánügy“ és a „közügy“ határán mozog, ott, ahol a közügy magánüggé válik és megfordítva. Nem hiszek abban, hogy élesen elhatárolható a magánember és a sokaság sorsa. Abban sem hiszek, hogy a „szellemi ember“ elvonulhat az élettől. Ha menekülni akar az idő rabságából, napjaink

vasrácsai utját állják. A kor könyörtelenül utána megy minden rejtek-helyére. Napi eseményeken és tüneteken keresztül jelez — sokszor — maradandóbb és bonyolultabb dolgokat.“ Ez álláspont igazsága alig kétségbevonható, boldog író, aki felfedezte magában a közösséggel őt egybekötő kapcsolatot. És e felismert kapcsolatokon túl rájött, hogy alig koronázhatja siker elvonulását az élettől, hisz akárhová tekint, félreérthetetlen szimbólumai tűnnek elé a valódi értelmét már kendőzni sem képes világnak. Valóban, ma már a valóság erejével ható szimbólumokban nem szűkölködik e világ, akárhová is néz az ember, a napi eseményeken és tüneteken át jelzi a legbonyolultabb dolgokat. E szemléletnek megfelelően Bálint György látszólag jelentéktelen dolgokon keresztül mutatja be a világot. Ha az emberi becstelenségről ír, kell-e nagyszerűbb eset, mint a békés cirkuszi elefántot paprikásszalonnával tápláló éices artista esete, hogy kissé megbolygassa az olvasó napjaink emberének derekasságába vetett hitét. Pár oldallal tovább egy siró emberről ír, aki a Visegrádi uccában ül a kapu alatt és felveti a kérdést, miért sirhat a negyvenéves, munkáskülső ember egy forgalmas ucca kapualjában délután. Folytathatnánk tovább, egyenként részletezve Bálint kikerekített kis töredékeit, amelyek átítatódta a legkorszerűbb humanizmus meleg és éltető, a szegényekkel, kiszolgáltatott emberekkel és állatokkal közösséget vállaló szolidaritástól. Ebben a világban dalokat is énekelnek, de még milyen dalokat! Egy oldalon Bálint népszerű sanzonokból állít össze egy illatos csokrocskát, jellemzőt nem csupán a dalnokokra, de arra a világra is, amelyben e dalok hallhatók. Ez az a világ, amely más képet nyer, ha számárfogatról és ismét más képet, ha drapériákkal diszitett dobogóról szemléli az ember. Bálint otthonosan mozog ebben a világban, legalább is otthonos biztonsággal, a kritikus részrehajlatlan utálkozásával. Dolgozatának kereteit messze túlhaladó igényességgel közelíti meg az eseményeket, amik sokszor nem jelentősebbek, mint egy személyes élmény, vagy egy kiemelt napihir. Stílusa elasztikus, a témához előnyösen illeszkedő és jellegzetesen egyéni, telítve bájjal, fordulatos könnyedséggel, közvetlenséggel, derűvel, lendülettel, folytonosan emelkedő stílus ez, amely képes arra, hogy a felvetett kérdésekre megadja a választ. A választ, amely e világ kérdéseire sohasem lehet más, mint elutasító és határozottságában felháborodottsággal teli. Örömmel üdvözljük tehát Bálint Györgyöt megritkult sorainkban, megérkezése mindenki számára, aki kontaktusban él az emberiség tépelődő kérdéseivel, igazolást jelent. Mert a hang, ami támadni tud a jelképekben gazdag világ ellen, méltó arra, hogy széles horizontjának birtokában tisztultabb korok, ésszerűbb eszmék és emberhez méltóbb berendezkedések kritikusa is legyen.

(Budapest)

Remenyik Zsigmond

A KÖLTŐ ÉS A VALÓSÁG. Furcsa költő ez a Remenyik Zsigmond, nem csoda ha furcsa könyvek kerülnek ki a tolla alól. Ez a *Költő és a valóság* (Pantheon, Budapest 1935.) is zavarba hozza első impresszióra az olvasót. Tótágast áll benne a szokásos és időszerű írói szabály és nehezen alakul ki az értékítélet róla. A Neue Sachlichkeithoz szokott és világos dokumentumokat kereső olvasó az első pillanatban el is utasítaná magától a fantáziának ezt a féktelen és rendszertelen tobzódását, amely egy örült bábszínházban, a józan ész határán kívül eső groteszk panoptikumban tüzi gombostűre a perui kínai rizsesgazdát, a rizshántolókat, pacalsütőket, földbérleket, vállalkozókat, lep-rások, hittérítőket és ügynököket valamilyen lidércnyomásos és perverz mocsok-kat teli meséből összeszaladt alakjait.

Csak ahogy egyre tovább lapozza az olvasó ezeket a különös oldalakat, jön rá arra, hogy nem zavar az, ami első pillanatban hatalmába kerítette, hanem nyugtalanság. Hiszen ez az örült, groteszk és abnormális perui színház maga